

УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СТУДЕНТІВ ДЛЯ СОЦІАЛЬНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ: ПРОГРАМА, ВИСНОВКИ З ЕКСПЕРИМЕНТУ, ПЕРСПЕКТИВИ

Представлені програма, результати, висновки, перспективи експерименту щодо умов організації, управління та спілкування в ході взаємодії викладача та студентів для здійснення проектної діяльності, спрямованої на соціальні перетворення.

Представлены программа, результаты, выводы, перспективы экспериментальной проверки условий организации, управления, общения в ходе взаимодействия преподавателя и студентов для осуществления проектной деятельности, направленной на социальные преобразования.

The programme, results, conclusions and prospects of the experiment concerning teacher-student interaction organization conditions, management and communications while carrying out social transformation projects are delivered.

Ознакою сучасності постають об'єктивні цивілізаційні зміни, а разом з тим висока соціально-економічна нестабільність. У 70-х роках минуло століття в доповідях Римському клубу зазначено: суспільство споживання має межі свого розвитку, і ці межі стануть відчутними в соціальній сфері раніше, ніж закінчатся природні ресурси Землі; для подолання названої ситуації жителі планети мають змінити свої людські якості [1]. Сьогодні, за науковими узагальненнями В.Г. Кременя, суспільство вимагає від освіти "формувати людину, здатну жити в системі які постійно змінюються, координат, спроможну створювати і сприймати зміни, здатну відокремити розумні зміни від нерозумних» [2]. Однак наразі наявна **суперечність** між реальними надбаннями сучасних випускників та усвідомленням освітянами потрібних змін, зокрема, щодо виховання гуманістичної людини, відповідальна свідомість якої не лише відкрита до змін, але й певною мірою випереджає розвиток подій.

Серед можливих шляхів зниження дії наведеної суперечності увагу привертає проектна діяльність. Завдяки напрацьованими у менеджменті, ця форма діяльності дозволяє досягнути майбутнє та забезпечити досягнення гарантованих результатів за умов існуючих проблем та обмеженості ресурсів (М. Грашина, К.Ф. Грей, Б. Дунган, В.С. Єфремов, Є.У. Ларсон, Г.М. Тарасюк). Проектна діяльність також широко використовується в педагогічному процесі (В.С. Безрукова, Дж. Дьюї, В.С. Лазарев, А.С. Макаренко, Ю.І. Машбиць, Є.С. Полат, А.В. Хуторський). Разом з тим свого опрацювання вимагає **проблема обґрунтування педагогічних умов, методів і засобів управління** проектною

діяльністю студентів для здійснення соціальних перетворень не лише на рівні проектування, але й на рівні реалізації спроектованого та оцінювання отриманих результатів.

Метою цієї статті є представлення експериментальної програми, реалізованої в ході дослідження “Теоретико-методичні та технологічні засади управління проектною діяльністю студентів вищого навчального закладу”, отриманих висновків і намічених перспектив.

Експериментальна частина дослідження, що була реалізована в 2003-2008 рр., мала на меті перевірити умов становлення студента як суб’єкта соціальних перетворень через набуття ним досвіду проектної діяльності в соціальній сфері. Реалізація цієї мети у плані експериментальної частини дослідження була забезпечена через виконання двох завдань: 1) напрацювання емпіричним шляхом ідеї щодо механізмів становлення молодшої людини як суб’єкта соціальних перетворень; 2) експериментальна перевірка умов взаємодії студентів з викладачем у ході здійснення проектної діяльності, обґрунтованих у теоретичній частині дослідження.

Перше завдання було реалізовано групами молодих людей саме соціально-орієнтованої молоді, які були відібрані на кількох етапах конкурсу (“Конкурс педагогічної творчості студентів “Зростаємо разом” (лютий-квітень 2003 р., за фінансової підтримки Проекту “Гармонія” Програми “Громадські зв’язки” Бюро з питань освіти та культури Державного Департаменту США); Сумський відкритий проект підтримки талановитої педагогічної молоді “Нова школа і новий учитель – назустріч один одному” (листопад 2003 – лютий 2004 рр., за фінансової підтримки Програми «Матра» Посольства Королівства Нідерландів); «Вплив педагогічних ініціатив молоді на розбудову громадянського суспільства» (2004 р., за фінансової підтримки Європейської комісії) [3, 4]. Результат – ідея звернення до проектної діяльності задля соціальних перетворень. У подальшому ця ідея була застосована для організації роботи в академічних групах інженерного, економічного, педагогічного напрямів підготовки. Виходячи з того, що розроблена та реалізація проектів є доступною для кращих студентів, які готуються працювати в соціальній сфері, прагнули переконатися, що запропоновані в дослідженні умови, методи, засоби забезпечують соціальну проектну діяльність студентства різних напрямів підготовки.

Ідея становлення студента як суб’єкта соціальних перетворень через

набуття ним досвіду проектної діяльності реалізовувалася в рамках навчальної дисципліни з основ проектної діяльності, що вводилася до навчальних планів у частині за вибором навчального закладу чи студента. Робота проводилася на базі Сумського державного університету, Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка, Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Основні експериментальні групи: I – студенти другого курсу механіко-математичного й інженерного факультетів СумДУ (осінній семестр 2005-2006 н.р.); II – студенти четвертого курсу механіко-математичного факультету СумДУ (весняний семестр 2005 – 2006 н.р.); III – студенти другого курсу факультету педагогіки та практичної психології СумДПУ імені А.С. Макаренка (весняний семестр 2006-2007 н.р.); IV – студенти першого курсу інженерного, гуманітарного, механіко-математичного факультетів СумДУ (осінній семестр 2007-2008 н.р.); V – студенти другого курсу факультету педагогіки та практичної психології СумДПУ імені А.С. Макаренка (весняний семестр 2007 – 2008 н.р.).

На початку формувального експерименту (за наявними на той час результатами теоретичного дослідження) вихідною була гіпотеза про те, що підставами набуття студентами ВНЗ досвіду проектної діяльності є: 1) застосування положень теорії поетапного формування розумових дій П.Я. Гальперіна; 2) організація роботи студентів у малих групах. Перевіряючи цю гіпотезу, ми зіткнулися з рядом суперечностей, пов'язаних головним чином з тим, що проектна діяльність має включати в себе не лише проектування, але обов'язково й реалізацію проекту з аналізом та оцінкою отриманих результатів, названі ж положення забезпечували лише перше. Тому на перетині теорії та практики були напрацьовані умови, методи та засоби навчання щодо подолання наявних суперечностей. У результаті цієї роботи були зроблені уточнення плану експериментальної перевірки умов взаємодії викладача та студентів у ході проектної діяльності для соціальних перетворень:

1) 2005 – 2006 н.р. – умова організації – забезпечення орієнтування студента щодо здійснення такої проектної діяльності, яка включає в себе етапи дослідження обраного самостійно соціального об'єкта, проектування перетворення на краще щодо цього об'єкта, виконання відповідних перетворень та аналізу досягнутого;

2) 2006 – 2007 н.р. – умова управління – забезпечення проектування, здійснення й оцінювання діяльності студентами в контексті наявних у них

людських, часових, матеріальних ресурсів з одного боку, та усвідомлення перспектив – з іншого;

3) 2007 – 2008 н.р. – умова спілкування – створення ситуацій суб'єкт-суб'єктного спілкування учасників навчального процесу за змістом перебігу та результатів здійснюваної ними проектної діяльності, коли суб'єктами соціальних перетворень виступають і студенти, і викладач.

У констатувальній частині експерименту, спираючись на дані анкетування та їх опрацювання з використанням методів математичної статистики, було виокремлено спільні й відмінні риси студентських груп, залучених до роботи. Спільні риси – студенти мають достатні навички щодо бачення проблем у майбутній професійній сфері та ідеї для їх подолання, але недостатньо усвідомлюють загальні алгоритми (інваріанти), що забезпечують реалізацію наявних ідей, а значить і подолання проблем; за даними анкетних опитувань студенти виявляють високі показники готовності взяти на себе відповідальність за інших, зорієнтовані, якщо не на співпрацю, то хоча б на врахування діяльності інших; разом з тим, складним у подальшому виявився перехід від готовності, виявленої у відповідях анкетного опитування, до хоча б незначних соціальних перетворень у практичній діяльності. Відмінними рисами було виявлено таке: студенти молодших курсів гуманітарних спеціальностей більш готові до визначення проблем своєї майбутньої професійної сфери (разом з цим вони формулюють не лише власні проблеми, але й проблеми своїх майбутніх клієнтів) і мають більш різноманітні ідеї щодо їх подолання, ніж студенти технічних спеціальностей; окрім цього, звертають на себе особливу увагу показники щодо бачення узагальненого плану розв'язання проблем у студентів четвертого курсу механіко-математичного факультету СумДУ.

Формувальний складник експерименту мав на меті реалізацію впливів відповідно до названих умов (таблиця 1). Ці умови, методи, засоби раніше вже були частково висвітлені у публікаціях автора [5, 6, 7].

Таблиця 1

Умови, методи, засоби управління проектною діяльністю студентів для соціальних перетворень

Метод	Засоби
Умова організації – забезпечення орієнтування студента щодо здійснення проектної діяльності як такої, що включає в себе етапи дослідження обраного самостійно соціального об'єкта, проектування перетворення на краще щодо цього об'єкта, виконання відповідних перетворень та аналізу досягнутого	
Метод проектів для соціальних перетворень:	– ілюстративні матеріали щодо

<p>1) формулювання суперечності, на вирішення якої спрямовано проект; 2) розробка ідеального кінцевого результату; 3) генерування реальної ідеї проекту; 4) формулювання мети; 5) виокремлення продуктів проекту; 6) декомпозиція проекту; 7) реалізація розробленого проекту; 8) аналіз отриманих результатів та їх публічна презентація</p>	<p>понять “проект” і “проектна діяльність”, етапів проектування; – комплект орієнтувальних карток і карток виконання за етапами проектної діяльності; – проект як засіб управління діяльністю з реалізації задумів, підготовлений безпосередньо студентами</p>
<p>Умова управління – забезпечення проектування, здійснення й оцінювання діяльності студентами в контексті наявних у них людських, часових, матеріальних ресурсів з одного боку, та усвідомлення перспектив – з іншого</p>	
<p>Метод розширення кола активності студентів 1) здійснення студентами перетворювальної діяльності для себе та свого найближчого оточення; 2) здійснення перетворювальної діяльності для знайомих, але не близьких людей; 3) здійснення перетворювальної діяльності для неблизьких і навіть незнайомих людей; викладач має: надати студентам можливості виявити себе суб'єктами діяльності; висунути студентам певні вимоги щодо діяльності; студенти мають: самостійно визначити цілі діяльності; обрати індивідуальну освітню траєкторію; створити продукт діяльності</p>	<p>основний засіб – карта визначення перспектив діяльності; додаткові засоби: – конспект лекції про глобальні проблеми людства; – орієнтувальні картки та картки виконання щодо факторного підходу, SWOT-аналізу, продуктів проекту; – звіт про реалізацію студентського проекту; – перелік вимог до діяльності студента</p>
<p>Умова спілкування – створення ситуацій суб'єкт-суб'єктного спілкування учасників навчального процесу за змістом перебігу та результатів здійснюваної ними проектної діяльності, коли суб'єктами соціальних перетворень виступають і студенти, і викладач</p>	
<p>Метод випереджувального особистого прикладу викладача: викладач має розробити та реалізувати свій соціальний проект одночасно з відповідною діяльністю студентів, лише на один-два кроки випереджаючи їх; студент має: наслідувати приклад викладача</p>	<p>основний засіб – зразки документації за кроками проектування та реалізації проекту, здійснюваного наразі викладачем; додаткові засоби – зразки документації за кроками проектування та реалізації проекту, здійснювані студентами за підтримки викладачами минулі роки вивчення навчальної дисципліни</p>
<p>Методи соціальної комунікації: робота з різними інформаційними джерелами, взаємодія в малій групі, презентація, ділова гра</p>	<p>інструкції для реалізації методів та інше</p>

Серед представлених у таблиці 1 засобів управління звернемо увагу на студентський проект, що спочатку є продуктом проектування, а потім стає саме засобом управління щодо здійснення соціальних перетворень. Напрацювання таких засобів самими студентами, залученими до експерименту, та подальше їх

використання свідчить про перехід молодих людей рівня прямого управління їхньою діяльністю викладачем на рівень, принаймні, співуправління.

У контрольному експерименті здійснювалася перевірка щодо того, чи забезпечують представлені в таблиці 1 умови в рамках існуючих навчальних планів ВНЗ очікуваний результат – набуття студентами досвіду проектування для соціальної сфери, реалізації соціальних перетворень відповідно до спроектованого, аналізу отриманих результатів. Під час оцінювання досвіду студентів, набутого ними в ході формувального складника експерименту, виходили з положення К. Маркса про те, що індивіди насправді не такі, якими можуть здаватися, а такі, якими вони дієво виявляють себе. Представлені відповідно до цього показники та критерії оцінювання наведено в таблиці 2.

Реалізація формувального та контрольного складників експериментального дослідження засвідчила можливість (за наведених вище умов) набуття більшістю студентів досвіду проектної діяльності на рівні діяльності для себе, свого найближчого оточення та знайомих, але неблизьких людей (таблиця 3). Разом з тим, студенти висловили зацікавлення продовжити розпочате, в тому числі й через розширення кола активності. Уважаємо таке продовження важливим для становлення суб'єкта соціальних перетворень.

Передбачуваними, а разом з тим важливими для подальшого врахування, є результати опрацювання відповідей студентів на запитання “За яких умов продовжите розпочате?”. Різні ситуації були презентовані у групах майбутніх соціальних педагогів і студентів інших напрямів підготовки. Були наведені поодинокі випадки умов (наприклад, “за надання матеріальних ресурсів”), наголошували на безумовності для себе такої діяльності як професійної. Умови, які наводили студенти інших напрямів підготовки, можна згрупувати таким чином: вирішеність організаційних питань команди проекту; наявність матеріальних, інформаційних, часових ресурсів; наявність сприяння в навчальному закладі.

Таблиця 2

Показники та критерії оцінювання проектної діяльності студентів у формувальному та контрольному експериментах

№ п/п	Показник проектної діяльності студента	Критерії віднесення до певного рівня за цим показником та відповідні бали для кількісного обрахунку результатів					
		високий рівень		достатній рівень		недостатній рівень	
1	здійснення кроку проектування 1-6	3	виконання не лише відповідає	2	виконання формально відповідає	1/0	виконання не повною мірою відповідає

			завданню, але й здійснене на творчому рівні		поставленому завданню		поставленому завданню / виконання не відповідає завданню чи формулювання щодо виконання не наведене
2	застосування додаткових джерел інформації	-	-	10	зібрана інформація доречно використана під час проектуванні	5/0	зібрана інформація не використана під час проектуванні / інформація не зібрана
3	робота у групі	3	працюючи у групі, студенти отримали результати кращі ніж індивідуальні	2	студенти працювали групою, але покращити всі індивідуальні результати їм не вдалося	0	у групі працював лише один студент, а всі інші скористалися отриманим результатом / студент виконував індивідуальний проект
4	застосування системного підходу до проекту	10	результати здійснення проектування за окремими картками узагальнені в єдиний проект, згідно з цим проект якісно покращено	5	результати здійснення проектування за окремими картками узагальнені в єдиний проект, але якісного покращення згідно цього не відбулося	0	результати здійснення проектування за окремими картками не узагальнені в єдиний проект
5	реалізація проекту	20	розроблений проект реалізовано, всі очікувані результати досягнуті	10	розроблений проект реалізовано, але не всі результати досягнуті	0	розроблений проект не реалізований
6	аналіз отриманих результатів	10	в аналізі результатів чітко відображено причини відхилень від запланованого (якщо такі мали місце) та намічені перспективи на майбутнє	5	в аналізі результатів чітко відображено причини відхилень від запланованого (якщо такі мали місце)	0	аналіз результатів відсутній

**Основні дані експериментального випробування умов взаємодії
викладача та студента в ході проектної діяльності для соціальних
перетворень**

Напрацювання емпіричним шляхом ідеї щодо механізмів становлення молоді людини як суб'єкта соціальних перетворень (2003-2004 рр., 94 учасники проектів відібрані за конкурсом з 321 бажуючих)															
Завдання	Кількість студентів, які виконали завдання на високому рівні, %														
	група А, 30 осіб			група В, 30 осіб			група С, 34 особи								
проектування	-			43,3			20,6								
реалізація	-			-			20,6								
аналіз результатів	-			-			20,6								
Експериментальна перевірка теоретично обґрунтованих умов взаємодії викладача та студента в ході проектної діяльності для соціальних перетворень (2005-2008 рр., 278 студентів технічних і гуманітарних спеціальностей)															
Дані щодо бачення студентами проблем професійної сфери, їх здатності генерувати нові ідеї та володіння ними узагальненим планом розв'язання проблем															
Характеристика готовності до розв'язання наявних проблем	Кількість студентів групи, які володіють названим, %														
	гр. I, 42 ос.	гр. II, 39 осіб	гр. III, 57 осіб	група IV			гр. V, 59 осіб								
				i, 14 ос.	г, 18 ос.	м-м, 8 с.									
Сконцентрованість на одному напрямі діяльності серед кількох можливих варіантів	83,3	79,5	70,2	28,6	61,1	37,5	78								
Наявність ідеї щодо розв'язання обраної проблемної ситуації	59,5	84,6	50,9	28,6	44,4	12,5	74,6								
Наявність певного інваріанту власної перетворювальної діяльності	21,4	48,7	24,6	0	22,2	12,5	25,4								
Узагальнені оцінки результатів проектної діяльності студентів групи															
Завдання	Кількість студентів, які виконали завдання на визначеному рівні, %														
	високий рівень							достатній рівень							
	гр. I, 42 ос.	гр. II, 64 ос.	гр. III, 62 ос.	група IV			гр. V, 64 ос.	гр. I, 42 ос.	гр. II, 64 ос.	гр. III, 62 ос.	група IV			гр. V, 64 ос.	
			i, 21 ос.	г, 17 ос.	м-м, 8 ос.		42 ос.	64 ос.	62 ос.	i, 21 ос.	г, 17 ос.	м-м, 8 ос.			
крок проектування	1	40,5	51,6	51,6	66,6	47,1	37,5	39,1	16,7	31,3	25,9	28,6	47,1	37,5	23,4
	2	64,3	53,1	48,4	42,9	29,5	25	29,7	11,9	37,5	27,4	52,3	64,7	37,5	31,3
	3	47,6	26,6	33,9	38,1	0	0	31,3	33,3	50	37,1	57,1	64,7	25	35,9
	4	64,3	54,7	30,7	42,9	23,5	25	28,1	9,5	26,6	48,4	57,1	47,1	75	29,7
	5	31	51,6	51,6	28,6	23,5	0	32,8	16,7	36	30,7	61,9	70,7	87,5	40,6
	6	7,1	17,2	33,9	33,4	29,5	25	26,6	11,9	20,3	41,9	57,1	58,7	75	32,8
реалізація	0	0	74,2	23,8	35,3	100	37,5	0	0	25,8	76,2	58,7	0	62,5	
аналіз	0	0	54,8	38,1	52,9	0	57,8	0	0	37,1	57,1	41,3	100	25	

Для підтримки «паростків» соціальної активності, здобутих у рамках навчальної дисципліни з основ проектної діяльності, важливим вбачаємо створення соціально-педагогічного середовища ВНЗ, основою технологічного складника якого можуть стати напрацювання з управління проектною діяльністю студентів для соціальних перетворень, які здійснені в цьому дослідженні.

Щодо соціального складника середовища, важливим вбачаємо звернення до проектної діяльності викладачів різних навчальних дисциплін. Зауважимо, що вищезазначене вважаємо корисним не лише для набуття студентами досвіду проектної діяльності, але й для здійснення цілей навчання за такими дисциплінами використанням методу проектів (модернізація цього методу через організацію перетворювальної діяльності студента та відповідної соціальної комунікації, пропонована цим дослідженням, спрямована на реалізацію загальнопедагогічного принципу зв'язку теорії з практикою).

Отже, для розширення досвіду проектної діяльності студента постає завдання щодо набуття відповідного досвіду викладачами ВНЗ. Згідно з цим маємо врахувати зростаюче навантаження викладача, обсяги інформації, що він має опрацювати, постійні зміни вимог суспільства до освітньої системи. За цих умов, щоб зацікавити людину новими формами управління діяльністю, необхідно наочно продемонструвати їхню користь. У цьому випадку вбачається корисним застосувати проектну діяльність для узгодження стратегічних цілей навчального закладу й актуальних проблем, принципів, ідей щодо професійної діяльності конкретного педагога. В експериментальному дослідженні вищезазначене було реалізоване у двох закладах: вищому – Сумському державному університеті; загальної освіти – навчальному комплексі: початкова школа – дитячий садок “Казка”; Сумська приватна гімназія лінгвістики і права; Благодійний фонд сприяння обдарованим дітям “Олімпіада”.

У Сумському державному університеті робота здійснювалась у рамках реалізації стратегічної цілі підвищення якості підготовки фахівців через використання електронних засобів навчання. Завдання керівництва університету щодо активізації використання на кафедрах електронних засобів навчання було реалізовано через конкурс відповідних кафедральних проектів (весною 2008 назване було започатковане в рамках роботи університету членом консорціуму проекту “Практикум із вдосконалення української системи e-Learning” програми TEMPUS/Tacis SM_SCM-T017B06-2006). Конкурс

було реалізовано в кілька етапів, на кожному з яких розроблялися та реалізовувалися проекти викладачів (таблиця 4). Важливим здобутком заходів, до яких були залучені викладачі СумДУ, вважаємо вихід на рівень співуправління (викладачі взяли участь у пропонованих їм конкурсних заходах) та самоуправління (підготували проектні заявки для зовнішніх конкурсів) їх діяльності щодо проектів активізації електронних засобів навчання на кафедрах. Під час роботи ми переконалися у важливості соціальної комунікації викладачів для реалізації та розповсюдження їхніх педагогічних ідей, тому значний акцент було зроблено на створенні творчих робочих груп викладачів (саме такі групи продовжили застосування проектної діяльності для реалізації внутрішніх університетських проектів і підготовці проектних заявок з іноземними партнерами на конкурси зовнішнього фінансування).

Таблиця 4

Етапи конкурсу кафедральних проектів активізації електронних засобів навчання на кафедрах Сумського державного університету

Назва етапу	Кількість залучених викладачів	Отриманий результат
Підготовчий	2	із залученням викладача кафедри інформатики та практичного психолога розроблено проект створення та апробації електронного засобу для розвитку логічного мислення майбутніх програмістів; цей проект забезпечив орієнтувальну основу для подальших робіт викладачів
Орієнтувальний	30	викладачі ознайомилися з етапами проектної діяльності опрацювавши проект, розроблений на підготовчому етапі
Пряме управління діяльністю	30	спільними зусиллями викладачів розроблено проект “Електронний журнал викладача: стандарті вимоги та публічність оцінки” (Додаток 3). За проектом розпочата програмна реалізація
Етап співуправління діяльністю (конкурсний етап)	8	викладачі розробили та подали на конкурс 8 проектів створення електронних засобів навчання для таких дисциплін: вища математика, генетика, електроніка і комп’ютерна техніка, іноземна мова, макроекономіка, математичний аналіз, менеджмент організації, патанатомія, фінанси; також серед переможців – проект встановлення міжпредметних зв’язків у системі дистанційного навчання СумДУ; автори трьохпроектів, з розроблених на попередньому етапі, визнані переможцями; за проектами розпочата програмна реалізація
Етап самоуправління діяльністю	6	викладачів продовжили діяльність щодо активізації використання комп’ютерних засобів навчання, згідно з чим підготовлено та подано на зовнішній конкурс 3 проекти з іноземними партнерами

У навчальному комплексі: початкова школа – дитячий садок “Казка”; Сумська приватна гімназія лінгвістики і права; Благодійний фонд сприяння обдарованим дітям “Олімпіада”. Упровадження проектної діяльності у практику роботи педагогів відбувалося таким чином: 2003 – 2004 рр. – напрацювання досвіду проектної діяльності новаторами (у конкурсі педагогічної творчості студентів “Зростаємо разом”, Сумському відкритому проекті підтримки талановитої педагогічної молоді “Нова школа і новий учитель – назустріч один одному”, проекті “Вплив педагогічних ініціатив молоді на розбудову громадянського суспільства”); 2005 – 2007 рр. – тренінги з проектної діяльності – весь педагогічний колектив навчального комплексу взяв участь у заходах, підготовлених новаторами за допомогою ранніх реалізаторів (фахівців психологічної служби комплексу); 2006 – 2007 рр. – застосування проектної діяльності ранньою більшістю – російські філологи, вчитель історії та вихователь дитячого садка застосували проектну діяльність у навчально-виховному процесі комплексу; 2008 р. – застосування проектної діяльності пізньою більшістю – на означений період кожен педагог навчального комплексу має власний проект навчально-виховного спрямування та реалізує його разом з вихованцями, ці проекти підпорядковані стратегічному комплексу завдань щодо формування соціально відповідального лідера регіону. Означеного вдалося досягти, по-перше, за рахунок успіхів ранньої більшості, по-друге – за рахунок реалізації у 2008 – 2009 н.р. адміністрацією комплексу заходів розповсюдження проектної діяльності як педагогічної інновації, важливим механізмом якого стало налагодження різнорівневої комунікація в навчальному закладі.

Висновки. Узагальнюючи матеріали, представлені у цій статті, зазначимо: експериментальна перевірка засвідчила, що обґрунтовані в теоретичній частині дослідження “Теоретико-методичні та технологічні засади управління проектною діяльністю студентів вищого навчального закладу” умови управління проектною діяльністю студентів для соціальних перетворень, а також методів і засобів, в яких реалізуються ці умови, забезпечують набуття досвіду суб’єкта соціальних перетворень для більшості студентів різних напрямів професійної підготовки. Разом з тим, отримані в ході експериментальної роботи матеріали, дозволяють зробити такі додаткові висновки.

1. За результатами анкетних опитувань студентів, отриманих у констатувальній частині експерименту, як спільне для студентів різних напрямів

підготовки була виявлена висока готовність молоді взяти на себе відповідальність за інших, орієнтація якщо не на співпрацю, то хоча б на врахування діяльності інших. Разом з тим, складним у подальшому виявився перехід від готовності, виявленої у відповідях анкетного опитування, до хоча б незначних соціальних перетворень у практичній діяльності. Якщо високі показники щодо розробки проектів соціальних перетворень вдалося забезпечити достатньо швидко, спираючись на теорію поетапного формування розумових дій П.Я. Гальперіна, то для забезпечення реалізації студентських проектів потрібно було спроектувати додаткові умови.

2. Особливо важливим убачається те, що проектування, свідомо здійснюване студентом для подальшої реалізації власної ідеї, отримує своїм продуктом засіб самоуправління діяльністю студентів для соціальних перетворень – соціальний проект. Отримання такого засобу та набуття досвіду його застосування сприяє переходу від прямого управління діяльністю студента з боку викладача до співуправління та самоуправління.

3. Здійснивши перші невеликі соціальні проекти, студенти виявляють високу готовність для подальшого розширення кола власної активності, однак, разом з тим висловлюються стосовно необхідності підтримки з боку викладача та інших студентів у цій діяльності. З урахуванням цього важливим є створення спеціального середовища, що повною мірою реалізує можливість розширення кола активності студентів з метою здійснення соціальних перетворень для сторонніх, незнайомих людей.

4. Робота щодо забезпечення соціального складника середовища становлення студентської молоді як суб'єктів соціальної активності, здійснювана, зокрема, через розширення досвіду проектної діяльності викладачів, має ще один негативний наслідок. Так само як у навчальній аудиторії метод проектів покликаний узгодити особисті інтереси студента та цілі навчання, так само включений у систему організації роботи викладачів, метод проектів дозволяє узгодити стратегію вищого навчального закладу та професійні інтереси педагогів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Печчеи А. Человеческие качества / А. Печчеи – М. : Прогресс, 1985. – 312 с.
2. Кремень В. Г. Освіта в контексті соціокультурних змін / В.Г. Кремень // День. – № 148. – 20 серпня. – 2008.
3. Собаєва О. В. Студентський конкурс педагогічної творчості: процедури, показники та критерії оцінювання / О.В. Собаєва // Педагогічні науки. Збірник наукових праць. – Суми : СДПУ ім. А.С. Макаренка, 2003. – С. 287 – 294.

4. Купенко О. В. Взаємодія досвідчених та молодих педагогів як засіб формування проектної діяльності молоді / О.В. Купенко // Педагогічні науки. Збірник наукових праць. Частина перша. – Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2004. – С. 416 – 425.

5. Купенко О. В. Педагогічна система розвитку гуманістичного суб'єкта соціальної сфери / О.В. Купенко // Педагогічні науки: Збірник наукових праць. Частина третя. – Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2007. – С. 46-59.

6. Купенко О. В. Обґрунтування методу розширення кола діяльності студента / О.В. Купенко // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: Збірник наукових праць. Вип. 10. т. 2. – Кам'янець-Подільський, 2007. – С. 482 – 490.

7. Купенко О. В. Реалізація зворотного зв'язку у соціально-педагогічній метасистемі управління проектною діяльністю студента / Педагогіка та психологія: Збірник наукових праць / За заг. редакцією академіка І. Ф. Прокопенка, чл.-кор. В. І. Лозової. – Харків : Курсор, 2007. – Вип. 32. – С. 97 – 105.

УДК 378.018.4:004

Т.В. Лаврик

Харківський національний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди

ДИСТАНЦІЙНИЙ КУРС ЯК ЗАСІБ УПРАВЛІНСЬКОГО ВПЛИВУ НА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ КЛАСИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

У статті розкрито інваріантну сукупність компонентів дистанційного курсу, яка розглядається як засіб управлінського впливу на навчальну діяльність студента в умовах дистанційного навчання.

В статье раскрыта инвариантная совокупность компонентов дистанционного курса, которая рассматривается как средство управленческого воздействия на учебную деятельность студента в условиях дистанционного обучения.

The invariant system of distance course components is analysed in the article. The collection is viewed as a means of management influence on a student's educational activities in the conditions of distance learning.

Постановка проблеми. Важливим компонентом системи дистанційного навчання є дистанційний курс – інформаційний продукт, достатній для засвоєння матеріалу дисципліни.

Колектив авторів навчально-методичного посібника [2, 53 – 54] визначає дистанційний курс як особливу форму подання змісту навчальної програми, що ґрунтується на педагогічних та інформаційних технологіях, з розкриттям методів інтерактивної взаємодії викладача та слухача та методів навчальної діяльності слухачів стосовно засвоєння кожного змістового модуля і тих навчальних елементів дисциплін, які входять до нього.

У методичних порадах Луганського державного педагогічного університету щодо підготовки дистанційного курсу наводиться таке визначення: дистанційний курс – основний компонент дистанційного навчання, який дозволяє організувати процес навчання з деякої навчальної дисципліни для